

1–17 września 1939. Dwa państwa totalitarne, w ścisłym porozumieniu, rozbijają II RP. Jej przywódcy, unieruchomieni w Rumunii, ustanawiają sukcesorów w Paryżu.

Katastrofa

Żądanie Hitlera, by Gdańsk wrócił do Rzeszy Niemieckiej, a korytarz pomorski przecięła eksterytorialna droga – Polska odrzuca. Jednak celem Niemiec nie jest już układanie się ze wschodnim sąsiadem, lecz jego podbój. Stalin uznaje wybuch wojny za korzystny dla Sowietów, co doprowadza do pozornie niemożliwego sojuszu: pakt o nieagresji podpisują najzjadlejsi dotąd wrogowie, wyznawcy barbarzyńskich, a zarazem sprzecznych z sobą ideologii – nazizmu i komunizmu.

Uderzenia 1 września III Rzeszy i 17 września Związku Sowieckiego niszczą państwo polskie. Ewakuacja przywódców RP zaczyna się po kilku dniach od pierwszego ataku, a po miesiącu – dzięki zapisom Konstytucji kwietniowej – udaje się dotrzymać sukcesji władzy państwowej. Prezydent i Rząd RP, internowani w Rumunii, przekazują pełnomocnictwa do Paryża. Okupowany kraj zyskuje reprezentację na uchodźstwie.

23 sierpnia 1939 – Niemcy i ZSRR zawierają pakt o nieagresji (pakt Ribbentrop-Mołotow). Do układu dołączony zostaje tajny protokół, który przewiduje podział ziem Polski i kilku innych państw między III Rzeszę a ZSRR.

Z tajnego protokołu dodatkowego do paktu o nieagresji między Rzeszą Niemiecką i ZSRR (tzw. pakt Ribbentrop-Mołotow)

W razie zmian terytorialnych i politycznych na obszarach należących do państwa polskiego, strefy interesów Niemiec i ZSRR będą rozgraniczone mniej więcej wzdłuż linii rzek Narwi, Wisły i Sanu. Zagadnienie, czy interesy obu stron czynią pożądanym utrzymanie odrębnego państwa polskiego i jakie mają być granice tego państwa, może być ostatecznie rozstrzygnięte dopiero w toku wydarzeń politycznych. W każdym razie oba rządy rozważą tę sprawę w drodze przyjaznego porozumienia.

Moskwa, 23 sierpnia 1939

1 września 1939 – Niemcy atakują Polskę. Rozpoczyna się II wojna światowa. Za symboliczny początek wojny uznaje się ostrzał polskiego garnizonu na półwyspie Westerplatte przez niemiecki pancernik Schleswig-Holstein.

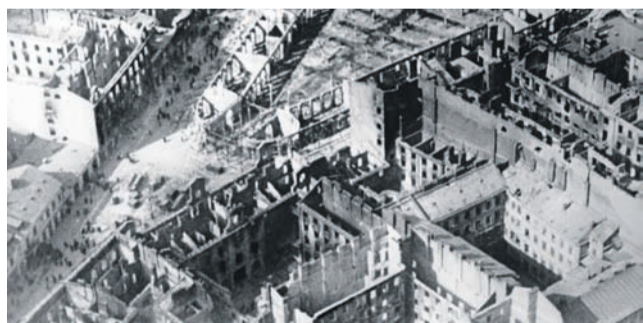
András Hory (pełnomocnik ministra spraw zagranicznych Królestwa Węgier w Polsce)

Niemożliwe, by przy tak silnym i szybkim natarciu niemieckich sił zbrojnych, nieznobilizowana do końca, w stale zakłócanym nalotami przemarszu, cofająca się armia polska mogła zatrzymać niemieckiego olbrzyma. [...] Prawie na głos wypowiedziałem smutną sentencję: „Finis Poloniae!”

Nałęczów, 6 września 1939

17 września 1939 – na Polskę napada ZSRR: Armia Czerwona przekracza wschodnią granicę Rzeczypospolitej na całej długości.

Léon Noël (ambasador Francji w Polsce) w depeszy do francuskiego MSZ

Kadr z filmu „Feuertaufe” o działalności Luftwaffe w kampanii wrześniowej, przedstawiający zniszczony bombardowaniami „Gościński Dwór” na pl. Żelaznej Bramy w Warszawie. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

24 września 1939. Niemiecki oficer w rozmowie z polskimi jeńcami. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Agresja sowiecka czyni sytuację Polski beznadziejną. [...] Wejście na scenę żołnierzy Stalina, którzy przynajmniej w rejonie Tarnopola posunęli się dosyć szybko, stawia niezwłocznie rząd i armię polską w najgorszym położeniu. [...] Jest to fakt godny ubolewania, symbolizujący koniec Polski Piłsudskiego lub, co najmniej, jego zbyt pewnych siebie uczniów.

Kuty, 17 września 1939

17/18 września 1939 – prezydent Ignacy Mościcki i rząd RP oraz wódz naczelny Edward Rydz-Śmigły przekraczają granicę polsko-rumuńską. Władze rumuńskie żądają zrzeczenia się od władz RP ich funkcji państwowych pod groźbą internowania. Prezydent RP, premier i naczelny wódz odmawiają i zostają internowani.

27 września 1939 – w Warszawie grupa oficerów wojska polskiego zakłada pierwszą w czasie II wojny światowej polską konspiracyjną organizację: Służbę Zwycięstwu Polski. Tym samym powstaje Polskie Państwo Podziemne – tajne struktury państwa podległe rządowi RP na uchodźstwie. Na terenie całego kraju powstają organizacje konspiracyjne.

28 września 1939 – po kilku tygodniach walk podpisana zostaje umowa o kapitulacji Warszawy.

Tadeusz Skowroński (ambasador RP w Brazylii)

Dzisiaj przyszły depesze o kapitulacji Warszawy. [...] Wszyscy stawiają mi pytania: „Co się stało, przecież tak krótką obronę i tak szybki atak, który w ciągu trzech tygodni zlikwidował, bądź co bądź, przeszło 30-milionowe państwo, trudno znaleźć w historii? Czy wasza mocarstwość polegała tylko na blefie? Czyście nie wiedzieli, co się dzieje u waszego sąsiada? Czyście lekkomyślnie, w naiwności ducha liczyli tylko na waszych sprzymierzeńców? Czy nie lepiej było wtedy przyjąć żądania niemieckie i zachować przynajmniej prowincje centralne – zamiast tego szaleńczego kroku, jakim jest wojna?”

Rio de Janeiro, 28 września 1939

30 września 1939 – Władysław Raczkiewicz zostaje prezydentem RP na uchodźstwie (początkowo we Francji, następnie w Wielkiej Brytanii). Premierem RP na uchodźstwie zostaje generał Władysław Sikorski.

Premier Władysław Sikorski w odezwie do narodu polskiego

Jedynym celem Rządu Jedności Narodowej będzie odbudowanie Polski wielkiej i rządnej, która będzie dla wszystkich swoich obywateli na równi sprawiedliwą. Pragnę, ażeby te słowa zapadły głęboko w serca Polaków, którzy, wraz z naszą bohaterską Armią, dowiedli czynem swej bezgranicznej miłości i ofiarności dla Ojczyzny.

Paryż, 6 października 1939

Warszawa, początek września 1939. Ul. Nowy Świat po nalotach bombowych. Fot. Ośrodek KARTA

Mysłowice, 3 września 1939. Wkroczenie oddziałów niemieckich. Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

1918-2018

100

NIESKOŃCZENIE
NIEPODLEGŁA

Wrzesień 1939. Kolumna wojsk niemieckich. Fot. Biblioteka Narodowa

Wrzesień 1939. Leje bombowe nad Bzurą. Fot. Biblioteka Narodowa

Ośrodek Karta

Ośrodek KARTA uruchomił 5 stycznia 2018 program „Nieskończenie Niepodległa”, przyjmując za pomysłodawcę – jednym z najwybitniejszych polskich grafików Andrzejem Pągowskim – znak nieskończoności jako symbol trwałości Rzeczypospolitej. Celem programu jest ogólnopolska debata nad kondycją polskiej niepodległości, społeczeństwa i demokracji na przestrzeni ostatnich dziesięciu dekad. Historia okresu 1918 – 2018 opowiedziana zostanie w ścisłym kontekście niepodległości, z wyakcentowaniem momentów zasadniczych dla bytu niepodległego Rzeczypospolitej.

Po więcej informacji zapraszamy na strony www.nieskonczenieniepodlegla.pl oraz www.karta.org.pl.

1918-2018

52 MOMENTY
DECYDUJĄCE O STULECIU

CO TYDZIEŃ:

PIĄTKI RZECZPOSPOLITA
PIĄTKI/SOBOTY RADIO ZET
PIĄTKI POLSAT NEWS
NIEDZIELE HISTMAG.ORG

NIESKOŃCZENIE
NIEPODLEGŁA

www.nieskonczenieniepodlegla.pl Karta

Materiały przygotowane w ramach prowadzonego przez Ośrodek KARTA programu „Nieskończenie Niepodległa”. Kierownik projektu: Marta Markowska, współpraca: zespół Ośrodka KARTA.

